

SZÉKELYFÖLD

Politikai, közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hirlap.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.
Előfizetési árak: Egész évre 10 korona, félévre 5 korona, negyedévre 2 korona 50 fillér. Egyes szám ára 10 fillér.
Községek, tanítók, iparosok és egyesületek, melyek egyenként, ha előfizetnek, 8 koronáért kapják a lapot.

Felelős szerkesztő: Dobay János.
Kiadó-tulajdonos: Ifj. Jancsó Mózes.

A lap szellemi részét illető közlemények, a szerkesztőséghez (Dobay János Kézdi-Vásárhelytől) intézendők. Kiadóhivatal K.-Vásárhely az ifj. Jancsó Mózes könyvnyomdájában, hová a hirdetések és előfizetési pénzek küldendők.

Az osztrák helyzet.

Budapest, 1900. július 13.

(„P. C.”) Ausztriában ismét szegényebbek lettek egy reménynyel. Tegnap küldték szét a jelentést, hogy Körber dr. miniszterelnök Ischelbe utazott az uralkodóhoz, hogy megnyerje beleegyezését a birodalmi gyűlés házszabályainak módosításába. Ez a módosítás ama rendeleti jog segítségével menne végbe, melyet Ausztriában a nyilvánosan minden párt által oly szenvedélyesen elátkozott, titokban azonban sem pártok mindegyike által áldott 14. szakasz nyújt a kormánynak az alkotmány értelmében. Egyes lényeges részletek máris nyilvánosságra jutottak: az új házszabályok, melyek fölött a birodalmi gyűlés csak igennel vagy nemmel szavazhat, az angol, francia és magyar parlamentek házszabályaira támaszkodnak; így a jelentés, melyet már ma nyomom követ a czáfolat. Pedig parlamenti határozatokat érvényesen alkotó többséget a régi ügyrend megtartása mellett képzelni sem lehet, mely ügyrend a legjelentéktelenebb kisebbségnek megadja a lehetőséget, hogy obstrukció által minden parlamentáris munkát megbénítson. Tehát többség nélkül nincs parlament, amint megfelelő házszabályok nélkül nincs többség. Ilyen ügyrendet pedig Ausztriában a pártok

megegyeztetéséből lehetetlen alkotni, mert mindegyik azt akarja, hogy az obstrukció eszközeit csak a többiektől vegyék el, de neki magának hagyják meg, hogy a sejtett vagy vélt esetre kéznél legyenek. A kezdeményezés, úgy kellene hinnünk, itt csak részrehajlatlan, parlamentáris többségre utalt részről indulhat ki. Ha pedig egyszer létezik egy ilyen házszabály, akkor azt az úgy nevezett „dolgozni akaró” többség, mely odaát, ha csak lappangva is, de állítólag mégis létezik, bizonynyal nem fogja visszautasítani, hanem arra használni, hogy egy nyelvtörvény jöjjön létre, melynek felállításával odaát minden nemzetiségi viszály megmérgezett forrásának gyorsan ki kellene apadnia. De a legjobb nyelvtörvény mellett sem fognak önként beállni a viszálykodó pártok, holott tudvalevőleg egy nekik tetsző javaslat legmarkosabb alapvonalai fölött már történtek megállapodások, nem pedig azért, mert félnek a felelősségtől a felizgatott választótömegek előtt. De csendes megelégedéssel engednék a törvényt a többség által magukra kényszeríteni. Ezzel végre elő lenne idézve a nemzetiségi béke kezdete és hathatós kezesség lenne adva Ausztria állami individuálitásának, állami egységének további fennállása mellett. Ámde az előfeltétel mindig az marad, hogy egy parlamentáris többségnek tegyék lehetővé a munkát.

Az osztrák viszonyok mellett persze az sincs kizárva, hogy rövid idő múlva ismét a czáfolatot fogják megezáfolni. Hisz ott az, ami tényleges, szétfolyik a hatalom birtokosainak ujjai alatt, még a legkevésbé valószínű csakhamar valószínű ténynyé lehet. De éppen ezért óvakodni fognak odaát a katasztrófa-politikára — melyet ma már józanon nem is lehet többé politikának nevezni — bizni magukat, hanem a törvény szerinti rendelkezésre álló időn belül gondosan tapogatózó kísérleteket fognak tenni azzal a kitűzött czállal, hogy a katasztrófát az alkotmányra vonatkozólag elkerüljék. Hogy az alkotmányosság, a parlamentarizmus mily drága vagyont rejt magában, tapasztaltuk azokon a buzgó fáradozásokon, melyekkel Belgium, a hatalmas Németország s legujabban ismét Olaszország a parlamentáris kormányzatot megóvni iparkodott.

És ezért kell minden jó magyarnak a legőszintébb elismeréssel és legmelegebb dicsérettel adózni Széll Kálmánnak, annak a nemzeti érzéssel, szabadelvű gondolkodással oly egészen eltelt férfinak, aki döntő pillanatban meg tudta menteni a hazát azoktól a nagy veszedelmektől, melyek a parlamentarizmust fenyegették; megmentette úgy, hogy az ország ismét háborítatlan haladhat a nemzeti fejlődés és kulturális haladás büszke pályáján.

T Á R G Z A.

Reminisztenciák.

A miniszter.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter nem rég tartotta körutját a Székelyföldön, hol nagy ünnepségekkel fogadták mindenütt a minisztert. Ő ez alkalommal a másodikként nevezetes egyén, ki felkereste a hogyes-völgyes fenyvesek hazáját — mert csak nem régen olvastunk József kir. herceg diadalutjáról Erdély bérczei közt.

Nagy és nevezetes emberek. Vajmi kevés embernek jut ki ez a két jelző osztályrésztől a mai világban: kiket vagy a szellemi arisztokrácia emelt a többiek fölé.

Hegedüs Sándor szellemi és lelki nagysága előtt meg kell hajolnunk, és csak a nagy érdem elismerésének megnyilatkozását látjuk abban, mikor mérvadó egyének dicsérő szavait halljuk a miniszterről. És kell-e szebb példa a szeretet, a tisztelet megnyilatkozására, melylyel a miniszter iránt viseltetnek, mint a mult képviselőválasztás, amikor nem is állított Kolozsvár polgársága ellenjelöltet, hanem egyhangulag választotta meg nagy fiát képviselőnek. Fáradhatatlan buzgalma, nagy erélye és vasakarata bámulatot kelt a csendes szemléletben, ki figyelemmel kíséri a miniszter munkásságát — s hogy a magyar ipar felvirágoztatására mennyit tett Hegedüs Sándor, azt hangsúlyoznunk kelőképen nem lehet. Hisszük, reméljük, hogy vizsga szemei

Székelyföld határmegyéiben is felfedezik a hiányokat s ez a mostani látogatás megtermi a maga jó gyümölcseit a székely nép számára.

Különbben Hegedüs Sándor már az anya tejével szivta magába ezt a természetet, ezeket az eszményiesen szép lelki tulajdonokat. Ha valaha valakinél, úgy nála igazán boigazolást nyer a paedagogusok az az elve, hogy a környezet és a nevelés minősége igen nagy befolyással van a gyermeknevelésnél.

A miniszter édes anyja.

Itt már meg kell állapodjam kissé. Valami borongásszerű fájdalom nehezül a lokemre, ha eszembe jut az a régi római anyákra emlékeztető, nemes szivű matróna szép ezüst-fehér hajával, aki csak a nemrég multban hunyt el.

Hozzá hasonló szép öreg asszonyt még nem láttam. Mintha az élet viharai bántatlanul vonultak volna el felette, olyan szép, szabályos és üde volt az arca. Mi tette üdév? Talán a jószág, ami a szeméből kisugárzott s a szelidség, amely arcára volt írva ugyszólván. Pedig halála előtt csak néhány évvel ismertem meg Őt, hogy aztán mindvégig tiszteljem, becsüljem (s szeressem). Most is úgy emlékszem rá, mint egy eszményképre, mint aki örökké szeretetem és bámulatom tárgya volt.

Előttem van a fehér függönyös kis szoba, ahol fogadott minket egy kényelmes, nagy karosszékből ülve. Volt valami poézis abban a kis lakásban. Olyan barátságos, tiszta, meleg kis fészek volt az, mintha a ház urnőjének a szelleme lengte volna át.

Ahogy beljebb kerültünk a szalonba és Hegedüs néni köré telepedtünk, kezdetét vette a beszéd.

Oh minő minta anya és minta urnő volt Ő! Mit neki a legujabb világpletyka, vagy városi ujdonság? Neki egy világa volt csak: ez a háza tája és egy érdekes ujdonsága, ha szerető gyermekeiről hallott újabb dicsérő híreket. Milyen igaz öröm és büszkeség csillogott ilyenkor a szeméből. Hát lehet-e egy olyan anyának, ki minden idejét és egész életét a gyermekeinek áldozta nagyobb öröme, ha fáradozásainak olyan édes gyümölcseit szedheti, mint Hegedüs néni. A milyen volt az anya, olyanok voltak a gyermekek is. A milyen köztisztelőben és szeretetben állott az anya, olyan köztisztelté lett a gyermekek is, mikor az élet nehéz útjára bocsátotta őket. Az olyan lelki nevelés, mint a milyenben Hegedüs néni részesíthette a fiait, párosulva a kápráztató észbeli tehetséggel, nem maradhatott sötétben, hanem hová tovább jobban világolt és mind nagyobb és nagyobb tért és elismerést vívott ki magának a haladás meredek útján.

Mikor egy izben nagy beteg volt és aggodalommal vettük őt körül, akkor is abban a nehéz kórágában is, csak a fiairól beszélt.

Csak azt kérem még a jó Istentől, hogy engedje megérnem azt az időt, hogy Sándor miniszter legyen, azután nyugodtan halok meg — ismételtette.

És a Mindenható teljesítette is a jó anya kérését. Akkor már nem voltam Kolozsvárt, de a lapokból olvastam, hogy Hegedüs miniszter egy barátját kérte fel, hogy adja édes anyjának óvatosan tudtára, hogy őt miniszterre emelte a királyi kegy, nehogy a nagy öröm gyengélkedő édes anyjának megártson. Milyen szép figyelem ez és mennyire meghatóan jellemzi azt a gyermeki szeretetet, mely-

Hegedüs Sándor

A közigazgatási tanfolyamok.

— Két czikk. —

I.

A Széll kormányának hivatalba lépte óta mind jobban kidomborodott az a törekvés, mely az előző szabadelvű párti kormányoknak is egyik főcélját képezte, t. i. a bürokráciának tekervénye: süpedőkes útjain esigamódra haladó közigazgatási funkcióknak rövidítése, egyszerűsítése s a nagy közönség számára könnyebben hozzáférhetővé tétele. Ezen kormányzati törekvések és irányadások behatása alatt született meg a többiek között Postvármegyében az az üdvös kezdeményezés, mit az ország összes törvényhatóságai nagy örömmel fogadtak a sok haszontalan irka-firkától leendő megmenekülés dolgában. A ki valaha a közigazgatásnál, vagy általában hatóságoknál dolgozott, s a kinek valaha ezeknél ügyes bajos dolga akadt, csak azok tudják méltányolni, hogy a közigazgatás minden vonalára mennyire ráfő az egyszerűsítés, még a chabolokban is micsoda erő és időpazarlás fecseleltetik el a jogkereső s jogszolgáltató közönség részéről a legkisebb, de azért esetleg legsürgősebb megoldást váró esetekben is.

Az államosítástól sokat vártunk ugyan, s ez a kormánypártnak egyik programpontját képezte talán főnállása óta, azonban az arisztikus közjogi fölfogások majdnem áthághatlan akakályokat gördítettek e ezélok útjába; ámde ez nem gátolta a jóra való törekvést, hogy a szervezetlen közigazgatásba az igaz, hogy nem minden rendszertelenség, nélkül, lelket bocsájtssanak a vállalkozó kormányzatok, törvények és rendeletek által, melyeknek legnagyobb része az autonomia széleskörű megóvása mellett ugyyszólván az egyöntetű állami tekintetek számba vételével készültek egyben és egészben.

A közigazgatás összes szervei, összes alanyai azonban csak akkor lélegzölhettek föl a midőn a Széllkormány döntő lépésre határozta el magát. Nem csupán abban a tekintetben döntő lépés a közigazgatási tanfolyamok föllállítása az ország, egyes, erre hivatott városaiban, hogy a közigazgatási funkciók teljesítésére minél több gyakorlati ezélt képezzenek ki, hanem épen e tanfolyamok egységes szervezete az, mely ugyyszólván előjátékát képezi a közigazgatás várva-várt államosításának. Egy-egy híres operának nyitányában megcsendülnek a legszebbileg fülbe mászóbb melódiák, mik vezérmotivumokul dominálnak a dalmüben, s ekként ölt formailag alakot a közigazgatási tanfolyamokban az államosítás szervei egésze, illetőleg annak irányzata.

Tudunkkal a kormány egy nagyszabású tervet dolgozott ki a tanfolyamok részére, melyeknek akadémikus jellege már most is kétségtelen, a melyek hivatvák arra, hogy egy — a körülményekhez képest egységes szervezetet statuáljanak a közigazgatásban s az uttörés nehéz munkáján keresztülgyörnyedve, ugyyszólván fáklya fényt gyutjanak föl a közigazgatás jövődö föladatainak.

Az uttörök munkája nehéz lesz, a hazafias ezél bizonyára serkenteni fogja őket. Már magában a sokszoros retortán keresztülment s alaposan megvitatott tanfolyamtervezetben benne van a sok mag s a tanfolyamok előadónak áll föladtában e magokat terebélyos fakká növelni a kezdet nehézségein átesvén E fák árnyékában fog megpihenni, közmegelegedésre az annyit ócsárolt, oly sokat hibáztatott állami közigazgatás.

Kétségtelen, hogy az átmeneti korszak, minden nagyobb méretű átalakulásnál, nem fog rázkódtatások nélkül eltelt a közigazgatás államosításánál sem, de másfelől az is bizonyos, hogy e rázkódtatások egyik fő antiszeptikus szeröl fognak szolgálni, kellő beosztás, egyöntetűség mellett e tanfolyamok, melyeknek ezen fölül az a mérhetlen jóhatása is meg van, hogy a körülmények folytán tespedésre ítelt, de különben gyakorlatilag használható s gyakorlatilag közpött közegek a közigazgatásnak egy rövid idő s esekély előfeltételek kötelezettsége alatt kényszerítik arra, hogy szorgalmukat, tehetségüket tágabb hatáskörben is érvényesíthessék.

Ez általánosságok részletezéséről a jövő ezikkben szölünk majd.

Dr. Szász Károly.

Erdély iparáért.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter hazatérvén erdélyi útjáról, most már kész és konkrét javaslatokba készül foglalni mindazt, a mit útjában látott és tapasztalt. Sokat látott és sok tanulságot szerzett s kész koncepcziót hozott magával az erdélyi ipar fölségítését illetőleg. Sokat ártott különösen a székely iparnak a romániai vámháboru, a melynek az volt legkárosabb következménye, hogy számos erdélyi iparos átköltözött Romániába, hogy ott folytassa mesterségét. Mostani útján is találkozott a miniszter egy derék iparossal, a ki már-már átköltözni készült; Hegedüs megfogta és itt marasztalta, biztosítva őt arról, hogy boldogulását elő fogja segíteni.

A miniszter a legközelebbi napokban a következő intézkedéseket teszi: Leiratot küld az összes erdélyi iparkamaráknak, az összes iparfelügyelőknak és az összes főispánoknak, kötelezvén e hatóságokat arra, hogy ki-ki a maga kerületében szerezzen pontos és részletes adatokat az iparosok helyzetéről, az ipar állapotáról, a gyengeségekről, a hiányokról. Ugyyszólván házról-házra járva kell munkájukat végezniök s gondos részletességgel kell majd feltüntetniök azt, hogy az iparnak, mely vidéken miben lehet közre járni, mit kell támogatni s mely szükséges és alkalmas eszközökkel, hogy az erdélyi ipart újra fölvirágoztatni lehessen. Ki kell mutatni, mi kell Brassónak, mi kell Udvarhelynek, mi kell Marosvásárhelynek s minden vidéknek a maga sajátosága és szükséglete szerint.

Három irányban szerzett személyesen tapasztalatot a kereskedelmi miniszter. 1. Van olyan régi ipar Erdélyben, a melyet nem lehet megmenteni többé, a melyre kár költoezni, a mely föltétlenül veszendő. 2. Van olyan ipar, a melyet sikeresen fejleszteni lehet. 3. Van új ipar, a melyet biztató reménnyel meghonosítani lehet. Ebben az irányban kívánja most a miniszter a részletes, pontos adatokat helyről helyre és vidékről-vidékre.

A segítő akciót pedig szintén három irányban indítja meg. 1. Gépot, szövöszöket ingyen ad az állam. 2. A földolgozandó anyag beszerzésére kedvező feltételeket teremti. 3. Minden uton-módon azon iparkodik, hogy az erdélyi ipartermékeknek biztos piacza legyen. A harmadik ponton fordul meg természetesen az egész akció sikere, a mit a miniszter nagyon jól tud.

Éppen azért már is szerzett gyárost, a ki kész átvenni a székely vászonipar termékeit, minden mennyiségben, ilyképpen biztos és szép keresetet biztosítva a székely népnek. Magának a kormánynak is szünetlen gondja lesz, hogy az állami szállításokba kellően részesítse az erdélyi ipart. S a mi a fő: iparkodni fog állandóan ébren tartani a társadalom érdeklődését az erdélyi ipar szép és szolid termékei iránt, mert valójában csak maga a társadalom érdeklődése és pártolása tarthatja fenn és juttathatja virágzásra a magyar ipart. A társadalom hathatós hozzájárulása nélkül tohetetlen a kormánynak bármely üdvös kezdése, bármely lankadatlan törekvése is.

Említett leiratai a kereskedelmi miniszternek néhány nap múlva kerülnek hivatalosan a nagy közönség elé.

lyel a miniszter édes anyja iránt viseltetett. Nem sokkal azután megdöbbenve olvastam a Hegedüs néni halálhírét is.

Valami borongásszerű fájdalom nehezül a lelkemre, ha erre a halálesetre gondolok. Fiatal gyermek leánya voltam ugyan akkor mikor ismertem és nagyrabecsült szeretetében részesültem, de nekem mindig úgy jött és jön, hogy egy ilyen anyának az idők végtelenségéig kellene élni a nagy többség példányképeül. Vagy tán nem is halt meg Ő még, mert hisz itt él a szívünkben mindnyájunknak, akik ismertük és szerettük, s unokákról-unokára fog szállani az ige: volt egyszer egy szép és jó öregasszony, akit az Isten kiválasztott és tulajdonságainá fogva sokak fölé emelt, úgy hívták, hogy Hegedüs néni...

Az unokák.

Ha már szöltünk a miniszterről és édes anyjáról pár szóval emlékezzünk meg az unokákról is. Méltó utódaik ök is megboldogult nagyanyjuknak s kegyelmes atyjuknak. Hiszen nem is lehet az másképp! A jó Hegedüs néni szép és nagy reményeket helyezett mindig szerető unokáiba és ezek a szép remények már korábban kezdenek kibontakozni, mint ahogy remélte is életében. Mást nem is említetek, csak egyet. Mikor egyszer Loránd unokája eljött őt meglátogatni s ugyanekkor ott lakot nagy-nénjét is meglátogatta, akkor ismertem őt meg futólagosan.

Karcsu, bajszatlan ifju volt még akkor. Annak mindössze néhány éve — és ime Hegedüs Loránd azóta mit művelt? Azt, hogy sub auspiciis

regis doktorrá avatták, azután Amerikába ment, hol tapasztalatokkal megrakodva tért vissza és most már honatya a házban a legfiatalabb, de ugyanesak nagy érdeklődéssel és nagy elismeréssel kísérik okos és talpra esett beszédeit.

Nem tudom hol olvastam, hogy a szűz beszéde szenzációt esinált és nagy helyesléssel találkozott minden oldalról. Ezt az észrevételt tették a karzatra odasorogott hölgyek is, kik Hegedüs Lorándot akarták látni és meghallgatni, de egyuttal azt is észrevették, hogy a nadrágja térdes volt. No — gondoltam — a nagvanyja vére csörgödez úgy látszik az ő ereiben is, mert hát: mit neki a világ és minden „gigerliség“ els a kötelesség, a munka, a haza öreg gondja az ő fején.

Ha van tulvilág és látja Hegedüs néni a szépreményű unokát, meglehet elégedve vele.

Sok ilyen fiat adjon a hazának a magyarok Istene!

Pozsonyiné Dobay Zelma.

Világvárosi szokások.*)

Berlin, 1898. július hó.

Ha idegen ember vetődik ebbe a nagy világvárosba, ebbe az igazi modern Babylonba, a mely már — erkölcsök dolgában — Párison is túl tett, nem győz eléggé csodálkozni a sajátos porosz szokásokon. Egészen elütnek a magyar szokásoktól, épen azért érdekesek és felemlítésre méltók.

Mihelyt az utcára lépünk, azonnal szemünkbe

*) Mutatvány Dömötöri Németh Péternek mult számunkban ismertett könyvéből.

ölik a tisztaság, a mely ugyyszólván az egész kontinensen pártját ritkítja. Egy-egy öntöző kocsit végig suhan az utcákon és fölöntözi az összegyűlt szemetet, piszkot; a kocsit végére pedig egy automatikus gummi csavar, illetőleg henger van erősítve, mely nyomban összesepri a feláztatott szemetet és a csatornába sodorja. A másik pillanatban már sehol nyoma sincs sem a víznek, sem a piszoknak és szemótnak. Ha záporosó van, nem esinál az sárt, hanem szépen lefolyik a csatornákon át a kanálisokba. A szélesebb utcákon már másképp takarítják el a szemetet. Az utca közepén megy végig az öntöző kocsit utánna pedig az utca szélességében hosszuszáru ezizmákban széles faszerszámokkal mennek a munkások. Az egész utca szélességében maguk előtt tolják a szemetet hosszú kaesuk rudjaikkal. A folyólemlett szemetet azután a víz lemossa a csatornába. Egy perc múlva felszáradtak az utcák és sehol nyoma sincs a szemótnak. Éjjel a munkások százai lepik el az utcákat és összegyűjtik a legparányibb szemetet is.

A villamos vasutak még nincsenek általánosítva, mint pl. Budapesten, de nemsokára már végkép eltűnnek a már idejét mult lövönatok. Ma még a villamos is azokon a sineken rohan végig, a melyeken a lövönat lassan kullog. Némelyik a kocsit felett kifeszített drótokból huzza magához a villamosságot, némelyik pedig a sinek alól veszi az áramot, a legtöbb azonban saját accumulatorjából veszi a villamosságot és úgy fut végig a sineken.

Igen érdekesek azok a kocsik is, a melyek maguk fejlesztik a villamosságot és nem sineken haladnak. Nagy zuhogással járkák be az utcákat s

Tanügy.

— M. Székely János áll. isk. igazgató jelentése az 1899—900 isk. évről. —

(Folytatás és vége.)

A tanítói könyvtár az évben a következő művekkel szaporodott.

1. Nagy-Britannia közoktatásügye, írta: Somogyi B.
2. Paedagogiai kalauz, írta: Dr. Kőrösi Henrik.
3. A szocializmus ismertetése, írta: Schön József.
4. Fáy András, mint paedagogus írta: Komáromy L.
5. A Magyar Nemzet Története: Szalay Baróty.
6. Háromszékvármegye. Emlékkönyv.
7. Néptanítók Lapja.
8. Nemzeti Iskola.
9. Magyar Pestalozzi.
10. Nemzeti Nőnevelés.
11. Ethnographia.
12. Család és Iskola.

Az ifjúsági könyvtár „Az én Ujságom”-mal szaporodott. Tanszertárunk szaporodott: 4 drb. térképtartóval, továbbá: Flume és vidéke domború térképével. Iskolánk felszerelése, habár a legszükségesebbek meg is vannak, nem teljes. Sajnos, hogy ez irányú kérésünk a Nagym. Miniszteriumnál megfigyelésre nem talál.

Midőn ez iskolai évről számolok be, lelkesen átvonul a mély fájdalom borongó érzete, ha megdöntöm, hogy a gondnokságnak 20 éven át lelkes ügybuzgó fáradhatatlan elnöke, Kovács István mindnyájunk szeretett barátja, f. évi január hó 12-én körünkben örökre elköltözött s két nap múlva követte iskolánk 28 éven át szorgalmas, szakértő s odaadással működő tanítója, kedves kartársunk Demeter Róbert. A tanítótestület a fájdalom és részvét minden oldalú nyilvánítása mellett az elhunytak emlékét megörökíteni akarván, a gondnokság és a tanulók hozzájárulásával 104 korona és 96 filléres Kovács István gondnoksági elnök alapítványát és saját maga külön 40 koronát „Demeter Róbert alapítvány”-t tett, melyeknek évi kamatai a szegény tanulók tanszereinek beszerzésére fordíthatnak.

Demeter Róbert helyébe áll. iskolánkhoz 1899. évi okt. 12-én Székely Mária neveztetett ki rendes tanítót.

Gondnoksági elnökké, mindnyájunk öröme Kovács Dániel, új tagokká Bartók Károly és Baló

László neveztetett ki. Erős, kipróbált harcosai a népoktatásügynek. Soká, és boldogul éljenek!

Örömmel jelentem, hogy a gondnokság tagjai havonként iskolánkat pontosan látogatták, sőt 1900. április hó 21-én Br. Szentkereszty Stephanie ömeltósága is látogatásával megtisztelte.

Az igazolatlan mulasztások kimutatását havonként pontosan beterjesztettük a városi Tanácshoz, de oly hanyagnak egy sem találhatott, melyre büntetést kellett volna kiszabni. A tanulók iskolalátogatása általában elég rendesnek mondható.

Magántanulónak jelentkezett Sinkovits Klára és Ilma s Nagy Klára, de vizsgálatra egy sem állott.

Az elmúlt isk. évben okt. hó 19-én, iskolánkban az V., VI. osztály tárgyaiból Bardocz András magánvizsgálatot tett.

Ritkán fordul elő a tanítás menetét zavaró annyi különféle körülmény, mint az isk. évben. Szeptemberben az építkezés miatt, decemberben a tanulók között uralkodott ragályos betegségek miatt nem volt tanítás. Ezen kívül a tanítók körül is csak kevesen nem küzdött betegséggel a többi 7-et megfigyelte ezen kellemetlen vendég. De azért mindenik törekedett a hiányokat kipótolni.

II.

Áttértek most iskolánk belétele. Tanítótestületünk 20 gyűlést tartott. A jegyzőkönyveket Vajna Károly, ez évre megválasztott jegyző szerkesztette. Foglalkoztunk minden, a nevelés a tanítás körébe tartozó dologgal. Év elején beosztottuk a tanítás anyagát, összehasonlítottuk a párhuzamos osztályokat egymással, megállapítottuk az óráról-óra vezetés tanmeneti napló alakját, hogy azok egyöntetűek legyenek; a havonként elvégzett anyagot az előirányzott anyaggal összehasonlítottuk. Minden adott esetben megbeszéltük a fegyelmi eljárást. S erre volt is okunk, mert akadott a tanulók között egy-kettő akik alkalmat szolgáltattak. Különösen egy tanuló a használatosságok, hibák és vétkek egész sorozatát elkövette s mindig tudott magának pártját szerezni. Szerencsére 12 éves meglévén elhagyta iskolánkat s rossz példájával nem méltóztatott tovább iskolákat.

Napról-napra lehet tapasztalni, hogy az ifjúság sem az öregebbek, sem a szülők és tanítók sem az előjárók iránt nem mutatják a megkívánható tiszteletet. Erköles, illem, vallás meg lehetős lim-lomek az ifjak előtt. S ez az átkozott szellem a rossz példák miatt a gyermekekre is átragad. Ez ellen küzdeni tanítótestületünk hivatászerű feladatának tekintet fogja tekinteni a vallásos érzés fejlesztése és fokozása végett minden lehető alkalmammal elvezettük tanítványainkat a templomba s reggel és este imádkoz-

tunk. Meghatároztuk, hogy a tanító ne csak mindig egy imát mondasson hanem minden alkalomszerűséget használjon fel megfelelő imádság mondatására.

Törekvésünk másfelől oda irányult, hogy becsületes, jellemes emberek legyenek tanítványainkból, mert valóban vándorsáská módra lepte el a földet a szerénységtelenek, tolatkodók, ingatag jellemű, kétszínű egyének raja.

Iskolai ünnepélyeket tartottunk október 6-ikán, november 19-én, március 15-én, április 11-én és június hó 8-án, hogy tanítványainkban a hazaszeretetet szent mécsét meggyújtassuk, s a nemzeti öntudatot felébresszük, fejlesszük, erősítsük és meg-edzük.

III.

Iskolánk egészségi állapota a lefolyt évben kedvezőtlen volt. Szörvényszerűen egész évben uralkodott egy- és másféle ragályos betegség. De decemberben a skarlátban és difteritisben szenvedett beteg tanulók száma oly fokra hágott, hogy az orvosok tanácsára a hatóság december 4-től jan. 8-ig a tanítást beszüntette. A betegségeknek áldozata is volt, meghalt 1 fiú és 3 leánytanuló. Varga Róza szivbaj, Szigeti Ida tüdővész miatt felmentettek az iskolába járás alul.

Néhaj Dr. Sinkovits Ignác, városi főorvos, az iskolát havonként pontosan meglátogatta s meggyőződve róla, kifejezést adott többször a tapasztalt rend és tisztaság feletti örömeinek. De bizony egy ily nagy kiterjedésű hosszú folyosókkal és sok tanteremmel ellátott és több száz tanulóval bíró intézet kellő rendben és tisztán tartása nem csekély feladat. Nem csekély feladat különösen azért, mert nemcsak fiúk és leányok, tehát különféle tanulók, hanem különböző foku és jellegű iskolák vannak, ez idő szerint itt elhelyezve. Kérem a gondnokságot, méltóztatásuk úgy a tantermeket, mint a folyosókat megvizsgálni, s meggyőződhetik, hogy minden oly állapotban van, hogy alig van valami javítani való, a folyosók festése tiszta sem firkálás sem moeskolás észre nem vehető. A város, melynek szerződészerű kötelessége az intézet kitisztítása, az elromlott tárgyak, levert falak kijavíttatása, egy iskolai év után, a tantermek kimeszelésén kívül, alig kell, hogy valamit költsön. A tisztaság kifogástalan, a tantermek egészségesek lévén, a tanulóknak a kórbacillusai más helyen fészkelődtek be. Persze mind ez csak úgy volt elérhető, hogy az igazgató szemei minden perczen, mindenütt őrködhetett. De érezve a benlakással járó felelősséget: tudva, hogy az igazgató figyelme a tanulóknak nemcsak testi, de erkölcsi és lelki egészségi állapotára is ki kell hogy terjedjen, a nap minden órájában, tanítás előtt és tanítás után törekzem a hibák elkövetését megelőző felügyeletet gyakorolni. Hogy törekvésemet mennyiben koronázta siker, nem én vagyok hivatva megítélni.

Az egészségügyre vonatkozólag a gondnokság és kir. tanfelügyelőség jóváhagyásával egy fontos újítást hoztunk be. Tapasztalva, hogy a tanulók 50—60-on egy közös edényből s egy közös kannából isznak; tudva, hogy a ragályos betegségek csirái, a bacillusok, ez által mennyire terjednek; féltve a szülők legdrágább kincsének, a gyermekeknek egészségét és életét; magunkról tapasztalva, hogy az ivást 2—3 óráig könnyen ellehet kerülni, s a minduntalan ivás csak egy rossz szokás: megszüntettük azon szokást, hogy a tanulók az iskola helyiségében igyanak. Egyelőre nehezen megy, szokás rabja az ember; de kötelességünknek tartjuk e változtatást figyelemmel kísérni, s ha, a mit nem hiszek, az újítás hátrányos volna, újabb előterjesztést fogok tenni.

Tiszteltteljes jelentésem tudomásul vételét kérve, vagyok a tek. Gondnokságnak.

K.-Vásárhelyen 1900. július hó 4-én.

Alázatos szolgálója:

M. Székely János,
áll. el. isk. igazgató.

Ujdonságok.

— Kinevezés. A király Király Aladár székelyudvarhelyi törvényszéki albirót a kézdivásárhelyi ügyészséghez alügyészszé nevezte ki.

mindenütt magukra vonják a figyelmet; ilyen kocsik egyébként már Budapesten is vannak: itt Berlinben leginkább kereskedelmi cégek használják saját céljaikra. Utóbbi időben már a villamos omnibuszok és fiakkerok is láthatók.

Ugyancsak érdekesek a háromkerekes villamos biciklik, melyek nagy csörömpöléssel osonnak tova az utcákon, előre figyelmeztetve a járókelőket, hogy tanácsos lesz az ördögös masina elől kitérni. A biciklistának nincs más dolga, mint kormányozni, a biciklit pedig hajtja a villamosság olyan gyorsan a mint a rajt ülő csak akarja.

Fiakker nincs az egész városban, hanem annál több a droschke. Ezek részint részvénytársaságok, részint magán vállalkozók tulajdonai. Egy márkáért, mely a mi 60 krajczárunknak felel meg, fél óráig elviszik az embert. Széles nagy kék menesikoffjuk és lebernyegjük, nagy fehér ezilinder kalapjuk, mely bizony tejfölös köcsögnek is beillenek eleintén az idegen előtt nevetségessé teszi a kocsisokat, később azonban megszokja az ember.

Érdekes, hogy míg nálunk a kocsisoknak ki van adva, hogy: „balra hajts”, addig itt az ellenkezőjét cselekszik: jobbra hajtának és balra térnek ki. A gőzkocsikra, villamosra futtában ugranak fel a járókelők és nincs eset, hogy valamelyiket baleset érne. Nagyon testgyakorolt nép a porosz.

Jelenleg nagyszabású földfeletti villamvasutat építenek. Az alkotmány hatalmas vasoszlopokon nyugszik és alatta eső idején menedéket talál, mindenki. Azonban a lakók már is panaszkodnak, hogy nappal a földfeletti vasut elveszi tőlük

a kilátást, éjjel pedig nem tudnak nyugodni a vasoszlopokon robogó vasut éktelen dübörgésétől.

A közlekedési eszközök különféle társulatok kezeiben vannak és átszálló jegyeket sohasem lehet kapni.

Igen praktikus intézménye Berlinnek a Ringbahn, vagyis a körvasut. Minden 5 perczen indulnak a vonatok, melyek 10—20 fillérért körül röptik az embert az óriási világvárosban. A földfeletti szorosan a házak között halad villamgyorsan a vasut és alatta üzletek vannak. Ezenkívül mennek vonatok szintén minden 5 perczen Berlin minden kiránduló helyére és csekély 10 fillérért mérföldekre viszik az utast. Hat állomás 10 fillérbe kerül, tehát minden állomás átlag 1 krajczárba kerül a mi pénzünk szerint.

Mikor fogjuk utólról e tekintetben Berlint? A vasutak folyton zsúfolásig tömve vannak. A nyaralókból ki-be utazik a publikum. A falusiak ezeken a vasutakon hozzák a berlini vásárcsarnokba áruikat. Az újságkihordók ezeken a vasutakon szállítják a friss kiadásokat a nyaralókban levő előfizetők részére. És milyen itt az egyszerűség? A százerek tulajdonosa beugrik egy 10 filléres jeggyel a harmadik osztályu kupéba, előveszi illatos havannáját és hogy egy gyufát hiába ne kelljen neki meggyújtani, kalapját illedelmesen megemelve, tüzet kér a szomszédjában lakó dugaszdarab porosz barátjának kocsisától, aki vele egy és ugyanazon kupékban ül.

Igy tudnak takarékoskodni a németek, de nem is látni azt a szegénységet, azt a nyomort, mint odahaza Magyarországon.

(Folyt. köv.)

— **Időjárásunk** végre visszazökkent rendes medrébe, pompás nyári idők járnak. A szél elült, a felhők elvonultak s a nyári nap melegen, de nem forrón süt le a felhőtlen égről, sugaraival gyorsan érlelve a kalászsokot a közelgő aratásra.

— **Gyilkosság az utcán.** Mult vasárnap este Szigeti János kézdívsárhelyi eselédet az utcán többen megtámadtak s megölték. Az eset következőleg történt: Vasárnap lévén, szokás szerint egy egész csoport szolgálégány jött össze a Szarvas vendéglő előtti téren s a legények a rendes vasárnapdélutáni pálinkázás után széles jó kedvben duhajkodni kezdtek. Egy 16 éves Török István nevű suhancz egy arra felé járó cigány gyerektől elvette hegedűjét s azzal muzsikálgatott. A vigkedvű társaság többi tagja pedig, ugymint: Simon András, Vánesa Péter és Peli Mihály jól mulatott ezen. Arra felé jött Szigeti János eseléd, ki a hegedűt kivette a Vánesa Péter kezéből, kinek a hangszert Török István időközben átadta és visszaadta az ott siránkozó cigány gyerekeknek. E miatt aztán szóváltás, majd megverekedés támadt a legények között, melynek nem lett volna oly tragikus vége, ha a 16 éves Török Miklós későt ki nem veszi s Simon Andrásnak átnyujtva azt nem mondja: „fogja András bá', üsse bele.” András bá' csak ugyan szót is fogadott, egyet villant kezébe a kés és a szegény Szigeti János szíven találva, holtan rogyott össze. Hogy a ezivakodás ily szörnyű véget ért, belejárt szott abba az is, hogy a gyilkos és áldozata egy leányhoz jártak s miután Szigeti János részesült itt előnyben s ezért Simon András régebbi idő óta bosszút forralt ellene. A csendőrség nyomban letartóztatta a tetteseket s valószínű, hogy eddig a rendőrség is tudomást vett a dolgról s jövőre intézkedni fog, hogy a szokásos vasárnapi utcai duhajkedések valahára véget érjenek.

— **Szerkesztői üzenetek.** Ki tud jobban szeretni. Nem közölhetjük. — A hűszív. Szépen, gondosan van megírva s csupán egy hiányzik belőle: az érdekesség. Több egyszerűség és több keresetlenség s menni fog. Ezt nem közölhetjük. — Az én ideálom. Nem éri meg azt a 20 fillért, mit a lévelre rá kellett fizetnünk.

— **Termés kilátásaink.** Végre valahára megkönyvékezett minket az isten áldása, hívván nekünk

olyan termést, milyen régen nem volt. Ha az ember kimegy a mezőre, lelke gyönyörűséggel telik el, látva a dus kalászsokot, melyek ma-holnap már sarló alá kerülnek. És a milyen szépek a kalászos növények, ép oly sokat ígérők a kapások. Nagy területen alig lát az ember egy-egy darab földet, melyben a termények gyengék lennének, mindenütt dus vegetáció gyönyörködteti az emberi szemet. A gabonák már annyira érettek, hogy az aratás a jövő héten megkezdhető. Lesz tehát az idén mindenünk bővön s ha a gabona árak is egy kissé emelkednek, gazda közönségünknek panasza egyáltalában nem lehet.

— **Háromszékmegye gazdasági bizottsága** f. hó 21-én K.-Vásárhelyt fogja közgyűlését megtartani hatálykai Potsa József főispán, v. b. t. t. ur elnöke alatt. A gyűlés d. e. 9 órakor veszi kezdetét. Ülés után a gazdasági bizottság meglekinti a városi apa állatokat, a bolgár kertészetet, a Wolnreiter György sörgyárát és Nagy Ferencz szeszgyárát. Délben közebéd lesz a város szállójában. Délután a bizottság az Erzsébet árvaleány nevelő intézet gazdaságát, altorjai Imecs János urnak a torjai uton levő tagját, Molnár Józsiás ur szőlő ültetvényét, a Nagy Ferencz és Molnár Józsiás műmalmait fogja megnézni.

— **Elpusztított levéltár.** Székelyudvarhely város levéltára a városi tanács gondatlansága következtében, csaknem teljesen megsemmisült. A városi közgyűlésen ugyanis, még a tavasszal, Gyarmathy polgármester felügyeletével Gálffy Endre főjegyzőt, Demeter Dónes tanácsost, Solymossy Lajos alszámvevőt Rápolty Károly levéltárost megbízták a levéltár kisélejtezésével. Ez a selejtező bizottság ezután a levéltár a szó szoros értelmében megsemmisítette. Az 1893. évet megelőző időből származott mindennemű iratot, köztük sok rendkívül becses történelmi ereklyét, egyszerűen a szemétkébe dobott. Hogy a városnak így mekkora kára lett, még nem tudják. A levéltárban még abból az időből is voltak okiratok, a mikor a székely nemzet gyűléseket Udvarhelyen tartották. Ezek az okiratok is elpusztultak. A levéltár ügyében megindították a vizsgálatot.

— **A pápánál.** Julius 7-én a pápa külön kihallgatáson fogadta Pálffy Ferencz budapesti ügyvé-

det, a magyarország a XIX. században ezimű nagy illusztrált történeti munka szerkesztőjét. Pálffy Ferencz diszpórányban ajánlotta a szent atyának a munkát. Ő szentsége apostoli áldását adta a szerkesztőre, a munkársakra, a műre és olvasóira.

— **Helyreigazítás.** Lapunk f. évi 54. számában közölt iparos tanoneziskolai igazgatói jelentésben az áll, hogy 242 tanuló 202 korona és 50 fillér tandíjt fizetett. Ez sajtóhiba, mert az 1899—900. iskolai évi tandíj: 1202 korona és 50 fillér.

— **Háromszékvármegye nemes közönségéhez!** Az „Udvarhelyvármegye nemes családjai“ című munkám sajtó alá rendezése alkalmával tapasztalt jóindulatu támogatason felbuzdulva — elhatároztam, hogy egy lépéssel tovább menve, Háromszékvármegye nemes családainak származását, nemességüknek eredetét szintén oly önálló műben foglalom össze, mely a későbbi nemzedékeknek iránytű gyanánt szolgál, s akár a kamarási méltóság megszerzésénél, akár bonyodalmas osztályos perek eldöntésénél lényegesen megkönnyíti az eljárást. A fenn előadottak alapján tiszteletteljes bizalommal fordulok a n. é. közönséghez azon kéréssel, hogy az eddig elé felkutatott adataim megfelelő és hű kiegészítésre szolgáló okmányokat szíveskedjék alkalomadtán rendelkezésemre bocsátani, viszont én a legnagyobb készséggel mutatom be az érdeklődőknek eddigi adataimat s a további kutatásokra nézve megfelelő utbaigazítással szolgállok. Munkám alapját az 1614. évi Bethlen Gábor-féle conscriptio képezi; ha valamely család abból bármely okból kihagyott volna, a család a kezénél levő nemoslevél vagy más hiteles okmány alapján lesz felveendő. A műben minden felvett családnál, bevezetésül a nemesség igazolása és a család története jő; azután a leszármazási tábla és az illusztrált ezimer (Fametszet, mint Udvarhelyvármegyénél). A mű tartalmi becsén kívül annak diszes kivitelére nézve csak annyit ígérhetek, hogy épp olyan leendő, mint az udvarhelyvármegyei, melyet az érdeklődőknek készséggel felmutatok. Jelen munkának összeállítására egy évet számítok s így 1901. augusztus hó 1-én a mű a sajtó alól is kikerülve, adatokat bezárólag 1900. decemzber 31-éig fogadhatok el. Székely-Udvarhely, 1900. július havában. Hazafias tisztelettel: Pálmay József.

HIRDETÉSEK.

Sz. 7462/899. tkvi.

Árverési hird. kivonat.

A kézdívsárhelyi kir. törvényszék, mint tkvi. hatóság közhírré teszi, hogy id. Csizsár József végrehajtónak Nagy Lajos végrehajtást szenvedett elleni 100 frt tőkekövetelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében, a kézdívsárhelyi kir. törvényszék területén levő, Kézdívsárhely városban fekvő, a kézdívsárhely-kantai 716. sz. tjkben A + 1399., 1401. hrsz. ingatlanra 600 frt ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1900. évi augusztus hó 9-ik napján d. e. 9 órakor a tkvi hatóság helyiségében megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is eladatni fognak.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t. cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. év decemzber hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. II. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított

szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. törvényszék, mint telekönyvi hatóság.

Kézdí-Vásárhely, 1899. decemzber hó 22-ik napján.

(85. 1—1.)

Vajna,
kir. törvényszéki bíró.

Sz. 28—900.

közp. v.

Hirdetmény.

1899. évi XV. t. cz. 148. §-sa alapján a központi válaszmány értesíti azokat, kik a név egyzék kiigazítása ellen felszólaltak, hogy a névjegyzék július 20-tól 30-ig a polgármesteri irodában közszemlére kitétetett; azokat kiknek az 1899. évi XV-ik t. cz. 148. §-ban elősorolt határozatok közbesíttetek figyelmezteti, hogy a közbesítestől számított 10 nap alatt a m. kir. kuriához intézett felszólamlásaikat a központi válaszmány elnökéhez benyujthassák.

K.-Vásárhely város t., 1900. július hó 11-én.

Bartók Károly, Janesó István,
közp. v. elnök. h. közp. v. jegyző.
(84 1—1.)

Jó karban lévő, négy lóerejű járgányos

cseplőgép

teljes felszereléssel olcsón eladó Martonfalván Bogdán Imrénél.

(83. 2—3.)

HIRDETÉSEK

e lap kiadóhivatalában

olcsó áron felvétetnek.

